

Filip Roszkowski

Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny

I rok SS2 Ekonomia, Polityka Gospodarcza i Strategia Przedsiębiorczości

Wolność ekonomiczna a stabilność wzrostu gospodarczego w krajach Unii Europejskiej w latach 2009–2018

Wstęp

W 2008 r. do Europy dotarł ze Stanów Zjednoczonych największy kryzys gospodarczy od czasów dwudziestolecia międzywojennego. Niemal wszystkie kraje UE doświadczyły wówczas ujemnego wzrostu gospodarczego, zjawiska znanego pod nazwą recesji. Wzrost gospodarczy jest jednym z najważniejszych zagadnień, jakimi zajmuje się ekonomia, w znacznym stopniu decyduje on bowiem o tempie bogacenia się społeczeństwa, a więc *implicite* o ogólnym poziomie życia¹. Nie dziwi zatem fakt, iż w sytuacji kryzysu politykę gospodarczą ukierunkowuje się na jego jak najszybsze zażegnanie.

Celem niniejszego artykułu jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, jak kształtowało się tempo wzrostu gospodarczego w krajach UE w latach 2009–2018 i wskazanie tym samym, czy wzrostowi gospodarczemu sprzyja interwencjonistyczna, czy raczej liberalna polityka gospodarcza. Autor wykorzystuje metody opisowe, ze szczególnym uwzględnieniem badań historycznych, a także metody wyjaśniające, w tym porównawcze, interpretacyjne i przyczynowo-skutkowe.

1. Polityka gospodarcza w podejściu keynesowskim i neoklasycznym

Istnieją różne nurty keynesowskie, w niniejszym artykule jednak keynesizm, z uwagi na pokrewne podstawowe założenia wśród różnych szkół, przedstawia się jako jeden nurt w ekonomii. Szkołę keynesowską charakteryzuje podejście do analizy gospodarki od strony popytowej², co jest szczególnie widoczne w samym prawie Keynesa, zgodnie z którym, w skrócie, to popyt kreuje podaż, a nie odwrotnie, jak głosi prawo rynków Saya. Z odrzucenia prawa Saya można wyprowadzić ważne założenie modelu keynesowskiego – zanegowanie twierdzenia,

¹ *Zagadki wzrostu gospodarczego. Siły napędowe i kryzysy – analiza porównawcza*, red. L. Balcerowicz, A. Rzońca, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 13.

² *Ibidem*, s. 73–74.

zgodnie z którym gospodarka zawsze ma tendencję do samoregulacji. Keynesiści odrzucają najważniejsze założenie modelu klasycznego, głoszące, że ze względu na działające w gospodarce siły zawsze spontanicznie dąży ona do stanu równowagi, a co za tym idzie, pełnego wykorzystania mocy wytwórczych. Ponieważ prawo Saya nie działa, a wraz z nim wspomniane mechanizmy samoregulacji, gospodarka w warunkach wolnego rynku zawsze będzie miała tendencję do nieustannego wpadania w stany nierównowagi³.

Wśród głównych tez postawionych przez Keynesa w *Ogólnej teorii* wymienić należy zasadę efektywnego popytu oraz stwierdzenie, że w gospodarce wolno-rynkowej może występować przymusowe bezrobocie w stanie równowagi. Zgodnie z zasadą efektywnego popytu w gospodarce zamkniętej z niepełnym wykorzystaniem mocy wytwórczych całkowity poziom produktu kształtowany jest przez łączne planowane wydatki⁴. W przypadku, jeżeli wzrost poziomu oszczędności jest większy niż wzrost wydatków i jeżeli ten stan będzie się stale utrzymywać w długim okresie może dojść do recesji i bezrobocia, a w konsekwencji długotrwałej stagnacji lub zwijania się gospodarki.

W sytuacji wystąpienia recesji mechanizm rynkowy zawodzi. Z uwagi na sztywne ceny i płace proces dostosowawczy może trwać bardzo długo. Niemożliwy jest zatem szybki powrót do stanu równowagi w warunkach wolnego rynku. Zdaniem Keynesa, z uwagi na zawodność rynku, to rząd poprzez interwencję w mechanizm rynkowy musi sprowadzić gospodarkę z powrotem do stanu równowagi bezpośrednio poprzez stosowanie narzędzi polityki fiskalno-budżetowej oraz monetarnej. Poprzez manipulowanie stopami podatkowymi lub zwiększanie wydatków państwo ma stymulować efektywny popyt zagregowany i tym samym stabilizować koniunkturę. W ten sposób rząd przyczynia się do utrzymywania stabilnego, zrównoważonego wzrostu PKB, równego poziomowi potencjalnemu, czyli takiemu, który występuje w warunkach pełnego zatrudnienia (sytuacji, w której każdy, kto chce pracować, może pracę znaleźć⁵).

W związku z badanym problemem należy zwrócić uwagę na wkład do teorii wzrostu gospodarczego R. Harroda oraz E. Domara, którzy byli twórcami pierwszych keynesowskich modeli wzrostu gospodarczego. Według Harroda pobudzanie lub utrzymanie wzrostu produkcji na wysokim poziomie wymaga państwowych działań na rzecz zwiększania oszczędności w sektorze prywatnym oraz konieczne są zmiany strukturalne zmierzające do przekształcenia technik produkcji w bardziej kapitałoszczędne⁶. Z analizy Domara z kolei wynika, iż warunkiem koniecznym dla zaistnienia ciągłego wzrostu gospodarczego jest

³ *Polityka gospodarcza*, red. H. Ćwikliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2004, s. 45.

⁴ B. Snowdon i in, *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, PWN, Warszawa 1998, s. 73-74.

⁵ D. Begg et. al., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 2014, s. 47.

⁶ M.G. Woźniak, *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2008, s. 168.

nieustanne zwiększanie poziomu inwestycji, co ma się przełożyć na wzrost zatrudnienia i eliminację bezrobocia. Stwierdza on ponadto, że ciągłe zwiększanie inwestycji nie jest możliwe z perspektywy sektora prywatnego, zatem jego zdaniem inwestycje sektora prywatnego powinny być uzupełniane inwestycjami finansowanymi przez państwo⁷.

Wyróżnia się kilka szkół ekonomicznych zaliczających się do nurtu neoklasycznego, wszystkie jednak łączy, w odróżnieniu od keynesizmu, uznanie nieskrępowanego mechanizmu rynkowego za najskuteczniejszy mechanizm regulacji gospodarki oraz stanowcza krytyka państwowej ingerencji w gospodarkę. Z uwagi na tę krytykę, niechęć wobec działalności związków zawodowych oraz wyraźne postulowanie zwiększenia swobody działań przedsiębiorców i konsumentów, nurty neoklasyczne w ekonomii można określić mianem liberalnych⁸.

Jedną z najważniejszych szkół neoklasycznych jest monetaryzm (szkoła chicagowska). Monetaryści w odróżnieniu od keynesistów odrzucają wszelkie narzędzia polityki fiskalnej, uznają jednak prowadzenie polityki gospodarczej z wykorzystaniem narzędzi polityki monetarnej. Zgodnie z myślą przewodnią szkoły chicagowskiej państwo powinno ograniczyć swoją rolę jedynie do kontroli podaży pieniądza i tym samym dążyć do utrzymywania stopy inflacji na niskim poziomie.

Zgodnie z odkryciami A. W. Phillipsa, a także późniejszymi uzupełnieniami jego teorii, dokonanymi przez M. Friedmana oraz E.S. Phelps'a, inflacja stanowi zagrożenie dla stabilności koniunktury oraz dla rozwoju, wpływając negatywnie na poziom produkcji, co w konsekwencji przekłada się na osłabienie ekspansji, prowadząc do wzrostu bezrobocia⁹. Pomija się raczej wpływ inflacji na konsumpcję z uwagi na podtrzymywaną przez monetarystów tezę o neutralności pieniądza¹⁰.

Koncepcja polityki gospodarczej proponowanej przez monetarystów jest taka, że fluktuacje koniunktury mają być łagodzone wyłącznie poprzez narzędzia polityki monetarnej. Przez zagwarantowanie niskiej inflacji ma zostać zapewniony stabilny długookresowy wzrost gospodarczy.

Inną ważną szkołą zaliczającą się do nurtu klasycznego jest ekonomia podaży, zwana także szkołą podażową. Ekonomia podaży kojarzona jest przede wszystkim z „reaganomiką”¹¹, wywarła ona także wpływ na politykę makroeko-

⁷ Ibidem, s. 172.

⁸ *Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, PWN, Warszawa 2006, s. 133.

⁹ Ibidem, s. 134.

¹⁰ B. Snowdon i in, *Współczesne nurty...*, s. 66; Zdaniem Friedmana inflacja jest zjawiskiem pieniężnym.

¹¹ Mianem „reaganomiki” potocznie określa się na cześć Ronalda Reagana prowadzoną przez niego prorynkową politykę gospodarczą.

nomiczną prowadzoną m.in. w Wielkiej Brytanii, gdy premierem rządu została Margaret Thatcher¹².

Zwolennicy ekonomii podaży, podobnie jak pozostali neoklasycy, bronią prawa rynków Sasa oraz założenia o długookresowej stabilności gospodarki kapitalistycznej, krytykując aktywny udział państwa w gospodarce¹³. W odróżnieniu od szkoły monetarnej większą wagę przykładają do kwestii polityki fiskalnej. Ekonomia podaży opiera się przede wszystkim na dwóch fundamentalnych założeniach – pierwszym jest wspomniane założenie o długookresowej stabilności systemu rynkowego, drugie głosi, że decydująca rola w przebiegu procesów ekonomicznych należy do jednostek¹⁴.

Zdaniem przedstawicieli tej szkoły zakłócenia w działaniu mechanizmu rynkowego wywoływane są przez niewłaściwą politykę gospodarczą prowadzoną przez rząd. Opowiadają się oni za jak największą redukcją roli państwa w gospodarce, w szczególności zaś obciążen i utrudnień nakładanych przez rząd na przedsiębiorców, z tego względu istotną rolę w podażowych koncepcjach polityki gospodarczej odgrywa polityka fiskalna¹⁵. Dla zapewnienia stabilnego wzrostu gospodarczego niezbędny jest wzrost możliwości produkcyjnych, który z kolei możliwy jest dzięki wzrostowi podaży czynników produkcji. Wysokie opodatkowanie bezpośrednio przekłada się na poziom cen, wywołując tzw. efekt akcyzowy¹⁶. Wzrost opodatkowania prowadzi do spadku popytu na czynniki produkcji, zmniejszając w efekcie poziom ich podaży i powodując wzrost cen.

Ponadto, zgodnie z koncepcją krzywej Laffera, wzrost opodatkowania prowadzi do wzrostu wpływów do budżetu jedynie do pewnego poziomu zwanego „optimum podatkowym”. Powyżej tego poziomu dalszy wzrost stawek podatkowych prowadzi do większego kurczenia się tych wpływów aż do momentu, gdy przy stopie podatkowej bliskiej 100% osiągają poziom zerowy¹⁷. Zwolennicy szkoły podażowej jako skuteczne narzędzie pobudzania wzrostu gospodarczego postulują zatem redukcje podatków. Zmniejszanie stawek opodatkowania wpływa pozytywnie na podaż czynników produkcji, prowadzi bowiem m.in. do zmniejszenia kosztów pracy. Może także przelożyć się na wzrost wpływów do budżetu państwa¹⁸.

¹² *Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski..., s. 137

¹³ L. Filipowicz, *Amerykańska ekonomia podaży*, Poltext, Warszawa 1992, s. 55.

¹⁴ *Polityka gospodarcza*, red. H. Ćwikliński..., s. 69.

¹⁵ *Ibidem*, s. 70.

¹⁶ L. Filipowicz, *Amerykańska ekonomia...*, s. 61; Zjawisko polegające na wzroście ceny danego dobra wywołanym przez niekorzystne zmiany w opodatkowaniu.

¹⁷ R.J. Barro, *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1997, s. 390.

¹⁸ *Polityka gospodarcza*, red. H. Ćwikliński..., s. 71.

2. Poziom wolności ekonomicznej w krajach UE

W krajach UE można wyróżnić różne modele kapitalizmu. B. Amable wyróżnia pięć modeli: anglosaski, socjaldemokratyczny, kontynentalny europejski, śródziemnomorski oraz azjatycki¹⁹. Bardziej odpowiednia z punktu widzenia niniejszego artykułu jest jednak klasyfikacja zaproponowana przez A. Sapira, wyróżniająca następujące modele:

1. Model nordycki – socjaldemokratyczny, charakteryzujący kraje skandynawskie, przede wszystkim Szwecję i Danię, cechuje się m.in. bardzo wysokim stopniem interwencji państwa w gospodarke, wysokimi podatkami i wydatkami socjalnymi, silną pozycją związków zawodowych.
2. Model anglosaski – w UE występujący wyłącznie w Wielkiej Brytanii i Irlandii, pod wieloma względami stanowi przeciwieństwo modelu nordyckiego, co szczególnie widoczne jest w niskim poziomie zabezpieczeń socjalnych, niewielkiej ochronie praw pracowniczych i słabej pozycji związków zawodowych.
3. Model kontynentalny – charakteryzuje kraje takie jak Francja, Niemcy, Belgia czy Luksemburg, cechuje się wysokimi wydatkami socjalnymi, silną ochroną praw pracowniczych i stosunkowo silną pozycją związków zawodowych, w mniejszym jednak stopniu niż w modelu nordyckim.
4. Model śródziemnomorski – występuje w Hiszpanii, Portugalii, Grecji i we Włoszech, cechują go wysokie wydatki publiczne, stosunkowo duża ochrona pracowników i wczesne emerytury²⁰.

Jak wygląda poziom wolności gospodarczej w krajach reprezentujących poszczególne modele? Do popularnych rankingów wolności gospodarczej należą m.in. Index of Economic Freedom, obrazujący poziom wolności w danym kraju oraz Doing Business, szeregujący kraje pod względem łatwości prowadzenia działalności gospodarczej. Dane obu rankingów dla poszczególnych krajów UE w roku 2009 oraz 2018 przedstawia Tab. 1.

Jak wskazuje Tab. 1, w roku 2009 do krajów o największej wolności gospodarczej zaliczały się Irlandia oraz Wielka Brytania, czyli reprezentanci liberalnego modelu anglosaskiego. Wysokie miejsca zajmują jednak również kraje uznawane za socjaldemokratyczne, należące do modelu nordyckiego, tj. Dania oraz Szwecja (można do tego modelu ew. zaliczyć także Finlandię). Kraje należące do modelu kontynentalnego są najbardziej rozproszone, od zajmującej bardzo wysoką pozycję Estonii, po zajmującą bardzo niską pozycję Polskę, czy balansującą na granicy

¹⁹ J. Borowski, P. Maszczyk, J. Olipra, *Modele kapitalizmu a zmienność wzrostu gospodarczego w wybranych krajach OECD*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 213, s. 64.

²⁰ Ibidem, s. 64.

modelu kontynentalnego i śródziemnomorskiego Chorwację. Najgorzej wypadają kraje modelu śródziemnomorskiego i niektóre kraje modelu kontynentalnego.

Tab. 1. Index of Economic Freedom dla krajów UE na rok 2009 i 2018

Kraj	Wynik		Pozycja w rankingu		Kraj	Wynik		Pozycja w rankingu	
	2009	2018	2009	2018		2009	2018	2009	2018
Irlandia	82,2	80,4	4	6	Malta	66,1	68,5	47	45
Estonia	76,4	78,8	13	7	Polska	60,3	68,5	82	46
Wielka Brytania	79,0	78,0	10	8	Bułgaria	64,6	68,3	56	47
Dania	79,6	76,7	8	12	Cypr	70,8	67,8	24	48
Luksemburg	75,2	76,4	15	14	Belgia	72,1	67,5	20	52
Szwecja	70,5	76,3	26	15	Węgry	66,8	66,7	44	55
Holandia	77,0	76,2	12	17	Słowacja	69,4	65,3	36	59
Litwa	70,0	75,3	30	19	Hiszpania	70,1	65,1	29	60
Czechy	69,4	74,2	37	24	Słowenia	62,9	64,8	68	64
Niemcy	70,5	74,2	25	25	Francja	63,3	63,9	64	71
Finlandia	74,5	74,1	17	26	Portugalia	64,9	63,4	53	73
Łotwa	66,6	73,6	45	28	Włochy	61,4	62,5	44	79
Austria	71,2	71,8	23	32	Chorwacja*	55,1	61,0	116	92
Rumunia	63,2	69,4	65	37	Grecja	60,8	57,3	81	115
Średnia za 2009	69,07				Średnia za 2018	70,21			

* Chorwacja w 2009 r. nie należała jeszcze do UE, jako aktualny kraj członkowski została jednak uwzględniona.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Index of Economic Freedom, <https://www.heritage.org/index/explore> [dostęp: 06.01.2020].

W 2018 r. sytuacja wyglądała podobnie. Irlandia i Wielka Brytania wciąż pozostawały najbardziej wolnymi krajami UE, pomiędzy nimi jednak znalazła się Estonia, należąca do modelu kontynentalnego. Dalej w czołówce można wymienić kraje modelu nordyckiego oraz niektóre kraje modelu kontynentalnego (można zauważyć znaczący awans niektórych krajów, np. Polski). Najmniejsza wolność ponownie wskazywana jest w krajach śródziemnomorskich, w szczególności zaś pogrążonej w kryzysie Grecji, która zajęła 115. miejsce).

Jak wskazuje Tab. 2, w roku 2009 najłatwiej spośród krajów UE prowadzić było działalność w Danii, następne miejsca zajmują Wielka Brytania, Irlandia, Finlandia oraz Szwecja. Znowż zatem dominowały kraje modelu nordyckiego oraz anglosaskiego. Następnie można było zauważyć znaczne rozproszenie wśród krajów modelu kontynentalnego. Najgorsze wyniki odnotowały kraje śródziemnomorskie (poza Hiszpanią i Portugalią) oraz niektóre kontynentalne (w tym Polska). W roku 2018 sytuacja wyglądała podobnie, choć nieco inaczej. Kraje nordyckie zajęły większość czołówki, a w dodatku Irlandia została wy-

przedzona przez Litwę oraz Estonię. Znacznie poprawiła się sytuacja Hiszpanii i Portugalii.

Tab. 2. Kraje UE w rankingu Ease of Doing Business w roku 2009 i 2018

Kraj	Pozycja w rankingu		Kraj	Pozycja w rankingu	
	2009	2018		2009	2018
Dania	5	3	Francja	31	31
Wielka Brytania	6	7	Holandia	26	32
Szwecja	17	10	Słowenia	54	37
Estonia	22	12	Słowacja	36	39
Finlandia	14	13	Rumunia	47	45
Litwa	28	16	Włochy	65	46
Irlandia	7	17	Węgry	41	48
Łotwa	29	19	Bułgaria	45	50
Niemcy	25	20	Chorwacja	106	51
Austria	27	22	Belgia	19	52
Polska	76	27	Cypr	n/d	53
Hiszpania	49	28	Luksemburg	50	63
Portugalia	48	29	Grecja	96	67
Czechy	75	30	Malta	n/d	84

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Doing Business 2009*, <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB09-FullReport.pdf> [dostęp 06.01.2020] oraz *Doing Business 2018 Reforming to Create Jobs*, <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf> [dostęp 06.01.2020].

3. Wzrost gospodarczy w krajach UE w latach 2009-2018

Zgodnie z danymi zawartymi w Tab. 3 trudno zauważyć jakąś korelację pomiędzy wolnością gospodarczą w danym kraju, a jego reakcją na kryzys. Wyraźniej uwidacznia się ona jednak w późniejszych latach. W latach pokryzysowych rekordowe stopy wzrostu gospodarczego odnotowywano w Irlandii (25,2% w 2015). Wysokie wyniki odnotowuje się w ostatnich latach w Estonii. Ponadto stosunkowo wysokie wyniki osiągają także Malta, Cypr, Polska, Węgry, Rumunia, Słowenia oraz Słowacja. Najniższe zaś w Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii, Włoszech, Austrii, Portugalii oraz Grecji.

Największą nieefektywność systemową można zaobserwować w przypadku modelu śródziemnomorskiego. Kraje te długo nie mogły zwalczyć recesji, a gdy im się to udało, wzrost gospodarczy i tak pozostał na niskim poziomie, przykładowo Grecja, która od lat pogrążona jest w kryzysie, ze względu na wysokie wydatki socjalne finansowane długiem czy korupcją. Imponujące natomiast są wyniki Irlandii, która pośród krajów UE znajduje się w ścisłej czołówce pod względem

wolności ekonomicznej w UE i na świecie. Także wyraźnie widoczne jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego w Estonii, która przeprowadzała m.in. cięcia podatkowe i inne prorynkowe reformy. Podobnie stopniowo od wybuchu kryzysu obniżano podatki na Łotwie²¹. Wysokie wyniki ekonomiczne osiągnano także w Rumunii, gdzie obniżono VAT. Cypr cieszy się niskimi podatkami dochodowymi dla przedsiębiorstw, z kolei na Węgrzech jest najniższy CIT w Europie.

Tab. 3. Wzrost gospodarczy w krajach UE w latach 2009–2018

Kraj	Wzrost gospodarczy									
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Belgia	-2,0	2,9	1,7	0,7	0,5	1,6	2,0	1,5	2,0	1,5
Bułgaria	-3,4	0,6	2,4	0,4	0,3	1,9	4,0	3,8	3,5	3,1
Czechy	-4,8	2,3	1,8	-0,8	-0,5	2,7	5,3	2,5	4,4	3,0
Dania	-4,9	1,9	1,3	0,2	0,9	1,6	2,3	3,2	2,0	2,4
Niemcy	-5,7	4,2	3,9	0,4	0,4	2,2	1,7	2,2	2,5	1,5
Estonia	-14,4	2,7	7,4	3,1	1,3	3,0	1,8	2,6	5,7	4,8
Irlandia	-5,1	1,8	0,3	0,2	1,4	8,6	25,2	3,7	8,1	8,2
Grecja	-4,3	-5,5	-9,1	-7,3	-3,2	0,7	-0,4	-0,2	1,5	1,9
Hiszpania	-3,8	0,2	-0,8	-3,0	-1,4	1,4	3,8	3,0	2,9	2,4
Francja	-2,9	1,9	2,2	0,3	0,6	1,0	1,1	1,1	2,3	1,7
Chorwacja	-7,4	-1,5	-0,3	-2,2	-0,5	-0,1	2,4	3,5	3,1	2,7
Włochy	-5,3	1,7	0,7	-3,0	-1,8	0,0	0,8	1,3	1,7	0,8
Cypr	-2,0	2,0	0,4	-3,4	-6,6	-1,9	3,4	6,7	4,4	4,1
Łotwa	-14,2	-4,5	6,3	4,1	2,3	1,9	3,3	1,8	3,8	4,6
Litwa	-14,8	1,5	6,0	3,8	3,6	3,5	2,0	2,6	4,2	3,6
Luksemburg	-4,4	4,9	2,5	-0,4	3,7	4,3	4,3	4,6	1,8	3,1
Węgry	-6,7	0,7	1,8	-1,5	2,0	4,2	3,8	2,2	4,3	5,1
Malta	-2,5	3,5	1,3	2,8	4,8	8,8	10,9	5,8	6,7	7,0
Holandia	-3,7	1,3	1,6	-1,0	-0,1	1,4	2,0	2,2	2,9	2,6
Austria	-3,8	1,8	2,9	0,7	0,0	0,7	1,0	2,1	2,5	2,4
Polska	2,8	3,6	5,0	1,6	1,4	3,3	3,8	3,1	4,9	5,1
Portugalia	-3,1	1,7	-1,7	-4,1	-0,9	0,8	1,8	2,0	3,5	2,4
Rumunia	-5,5	-3,9	2,0	2,1	3,5	3,4	3,9	4,8	7,1	4,4
Słowenia	-7,5	1,3	0,9	-2,6	-1,0	2,8	2,2	3,1	4,8	4,1
Słowacja	-5,5	5,7	2,9	1,9	0,7	2,8	4,8	2,1	3,0	4,0
Finlandia	-8,1	3,2	2,5	-1,4	-0,9	-0,4	0,6	2,6	3,1	1,7
Szwecja	-4,2	6,2	3,1	-0,6	1,1	2,7	4,4	2,4	2,4	2,2
Wielka Brytania	-4,2	1,9	1,5	1,5	2,1	2,6	2,4	1,9	1,9	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu, <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1> [dostęp 06.01.2020].

²¹ Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/latvia/personal-income-tax-rate> [dostęp 06.01.2020].

Podsumowanie

Na podstawie powyższych danych można wywnioskować, iż praktyczne stosowanie przez państwa założeń nurtu ekonomii podażowej, tj. postulującej jak największą wolność ekonomiczną, jest dobrym bodźcem stymulującym tempo wzrostu gospodarczego. Wyraźnie widoczny jest pozytywny wpływ cięć podatkowych na przyspieszenie wzrostu produkcji w gospodarce, co zdaje się potwierdzać słuszność założenia ekonomii podaży o decydującej roli jednostek w życiu gospodarczym. Wysokie wyniki krajów skandynawskich, które charakteryzują raczej wysokie podatki, można wytłumaczyć faktem, iż prowadzenie działalności gospodarczej w tych krajach jest niezwykle łatwe, o czym świadczy obecność tych krajów w czołówkach rankingów dotyczących tego zagadnienia – zatem pomimo wysokich podatków, poziom interwencji państwa w gospodarkę w tych krajach jest stosunkowo niski i dotyczy kwestii socjalnych, aniżeli bezpośredniego stymulowania przez państwo wzrostu gospodarczego.

Z kolei kraje stawiające na wysoki poziom wydatków publicznych i wczesne emerytury, a także dużą rolę związków zawodowych w życiu gospodarczym, skazane są raczej na stagnację, aniżeli na wzrost. Reasumując, można zatem stwierdzić, iż wysoki poziom wolności ekonomicznej ma znaczący wpływ i wyraźnie sprzyja wysokiemu tempu wzrostu produkcji w krajach Unii Europejskiej. Kraje takie jak Irlandia mogą i powinny stanowić przykład dla pozostałych krajów UE, które rozwijają się wolniej, a zwłaszcza tych słabiej rozwiniętych, jak np. Polska. Brytanii na przestrzeni ostatnich lat. Może to być sygnał dla Polski, aby zarzucić prowadzenie polityki gospodarczej według rozwiązań zaproponowanych przez J. M. Keynesa na rzecz tych proponowanych przez zwolenników nurtów neoklasycznych, w szczególności zaś monetarystów i ekonomistów podażowych.

Bibliografia

- Barro R. J., *Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1997.
- Begg D., Vernasca G., Fischer S., Dornbusch R., *Makroekonomia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2014.
- Borowski J., Maszczyk P., Olipra J., *Modele kapitalizmu a zmienność wzrostu gospodarczego w wybranych krajach OECD*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2015, nr 213.
- Doing Business 2009*, <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB09-FullReport.pdf>.
- Doing Business 2018*, <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB2018-Full-Report.pdf>.
- Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1>.

- Filipowicz L., *Amerykańska ekonomia podaży*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 1992.
- Index of Economic Freedom, <https://www.heritage.org/index/explore>.
- Polityka gospodarcza*, red. B. Winiarski, Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Polityka gospodarcza*, red. H. Ćwikliński, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2004.
- Snowdon B., Vane H., Wynarczyk P., *Współczesne nurty teorii makroekonomii*, PWN, Warszawa 1998.
- Trading Economics, <https://pl.tradingeconomics.com/latvia/personal-income-tax-rate>.
- Woźniak M. G., *Wzrost gospodarczy. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2008.
- Zagadki wzrostu gospodarczego. Siły napędowe i kryzysy – analiza porównawcza*, red. L. Balcerowicz, A. Rzońca, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu było zbadanie, jak kształtowało się tempo wzrostu gospodarczego w krajach UE w latach 2009–2018 i porównanie efektywności liberalnej i interwencjonistycznej polityki gospodarczej. W pierwszym podrozdziale artykułu omówiono istotę szkoły keynesowskiej oraz dwóch szkół neoklasycznych i ich założenia dla polityki gospodarczej. W następnym podrozdziale omówiono krótko modele kapitalizmu występujące w UE. Wskazano także pozycję krajów UE w rankingach wolności gospodarczej. W punkcie czwartym przedstawiono zmiany tempa wzrostu gospodarczego w krajach UE oraz na ich podstawie dokonano analizy wpływu wolności ekonomicznej na dynamikę wzrostu gospodarczego. Wykorzystano dane za lata 2009–2018. Zaproponowano także rozwiązanie dla słabiej rozwiniętych krajów UE lub rozwijających się powoli.

Słowa kluczowe: leseferyzm, interwencjonizm, keynesizm, ekonomia neoklasyczna, wzrost gospodarczy, polityka gospodarcza, Unia Europejska

ECONOMIC FREEDOM AND STABILITY OF ECONOMIC GROWTH IN EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE YEARS 2009–2018

Summary

The purpose of this article was to examine how the economic growth rate in the EU countries developed in the years 2009–2018 and comparison of the effectiveness of liberal and interventionist economic policies. The first section of the article discussed the essence of the Keynesian school and two neoclassical schools (Chicago school and supply-side economics) and their assumptions for economic policy. The next section briefly discussed the models of capitalism in the EU. The position of EU countries in economic freedom rankings was also indicated. The fourth section presented changes in the economic growth rate in the EU countries and on their basis the impact of economic freedom on economic growth dynamics was analyzed. The data for 2009–2018 was used, i.e. for the period examined. At the end of the article, the results of the research were sum-

marized and the final conclusions were presented. A solution was also proposed for less developed EU countries or slow developing ones.

Keywords: laissez-faire, state interventionism, keynesism, neo-classical economics, economic growth, economic policy, European Union